ምዕራፍ ሰባት

አካባቢያችን

የምዕራፉ ዓላማዎች:- ተማሪዎች! ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፣

- አካባቢን በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ በመረጃ የተደገፈ ሃሳብ ታቀርባላችሁ::
- ካዳመጣችሁትና ካነበባችሁት ጠቃሚውን በመለየት ማስታወሻ ትይዛላችሁ::
- በተለያዩ ጉዳዮች ዙሪያ በስርዓት ትጨዋወታላችሁ::
- መመሪያን ተከትላችሁ ክርክር ታካሂዳላችሁ::
- አስተዋፅኦ ነድፋችሁ አስረጅ ድርሰት ትጽፋላችሁ::
- በአካባቢያችሁ የሚነገሩ ምሳሌያዊ ንግግሮችን በፈርጅ በፈርጃቸው ትሰበስባላችሁ::

© MoE, FDRE Not to be reproduced

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

፩. የአካባቢ ብክለትን የሚያስከትሉ ምን ምን ነገሮች ናቸው? በቡድን ተወያዩና በጋራ ውይይት አንድ አቋም ላይ ድረሱ። የደረሳችሁበትን ከምንባቡ ጋር አገናዝቡ።

፪. የአካባቢ ንጽህና አለመጠበቅ፣ ምን ዓይነት ችግሮችን ያስከትላል?

፫. የግልና የአካባቢያችንን ንጽህና ለመጠበቅ ከእያንዳንዳችን ምን ይጠበቃል?

ቆሻሻና አወጋገዱ

ቆሻሻ ከመኖሪያ ቤታችን፣ ከቢሮዎችና ከኢንዱስትሪዎች እያወጣን የምንጥለው የማይፈለግ ነገር ነው። ቆሻሻ ሲባል በየቦታው **ተዝረክርኮ** ወይም በየቆሻሻ መጣያ ቅርጫት ውስጥ ያለ ደረቅ ቆሻሻ፣ አለዚያም እርጥብ የኢንዱስትሪ ቆሻሻ ሊሆን ይችላል። ሁላችንም ቁርጥራጭ ወረቀቶችን፣የምግብ ትራፊዎችን ወይም ሌሎች ነገሮችን በምንጥልበት ወቅት ቆሻሻ እንፈጥራለን። የኢንዱስትሪ ምርቶች በሚመረቱበት ጊዜም ቆሻሻ ይፈጠራል።

ቆሻሻ ቁጥጥር ካልተደረገበትና በማንኛውም ቦታ የሚጣል ከሆነ፣ በአካባቢና በሰው ላይ ጉዳት ሊያስከትል ይችላል። ስለዚህም፣ አፈርን ወይም ውሃን በማይበክልበት ቦታና ሰዎችም በዚሁ **ሳቢያ** ለአደጋ **በማይጋለጡበት** ሁኔታ ማስወገድ አለብን።

ማንኛውም የቆሻሻ ዓይነት በአግባቡ ካልተያዘ እኛንና አካባቢን ሊጎዳ ይችላል በአግባቡ **የአካባቢን እይታ** ያበላሻል፤ መጥፎ ጠረን ያስከትላል። ለዝንቦች፣ ለአይጦችና ልዩ ልዩ ተዋህስያን መራቢያ በመሆን በሽታ እንዲስራጭ ያደርጋል። ዕፅዋትን፣ እንስሳትንና ሰዎችን ይመርዛል። አየርና ውሃን **ይበክላል**። የረጅም ጊዜ ጎጂ ተፅኖው ደግሞ መርዛማ ኬሚካሎች በአካባቢው ውስጥ ሳይሰባበሩ መቆየታቸውና በአየርና በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ ጉዳት ማድረሳቸው ነው።

ሁላችንም ብንሆን በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ቆሻሻ ስለምንፈጥርና ይህም ቆሻሻ ብክለትን ስለሚያስከትል፣ በአግባቡ የመያዝ ኃላፊነት አለብን።

© MoE, FDRE Not to be reproduced

© MoE, FDRE Not to be rep

የቆሻሻ አያያዝ በአራት ደረጃዎች ይካሄዳል:: ይህም **የተቀናጀ** የቆሻሻ አያያዝ ይባላል:: የመጀመሪያው ደረጃ ኢንዱስትሪዎች በተቻለ መጠን አነስተኛ ቆሻሻ የሚፈጠርበትን የአመራረት ሂደት መከተላቸው ነው:: ይህ በንፁህ የአመራረት ሂደት መጠቀም ይባላል:: ሁለተኛው እርምጃ ተመልሶ ጥቅም ላይ ሊውል የሚችለውን ማንኛውንም ነገር ከቆሻሻ መለየት ነው:: ይህ ቆሻሻን መልሶ መጠቀም ወይም ሀብት **እንዲያገግም** ማድረግ ይባላል:: ሶስተኛው እርምጃ እያንዳንዱን የቆሻሻ ዓይነት አነስተኛ ቦታ እንዲይዝ አድርጎ **ማጨቅና** ጉዳቱ እንዲቀንስ ማጣራት ነው:: አራተኛው እርምጃ ከላይ የተጠቀሱት ተግባሮች ከተከናወኑ በኋላ የሚቀረውን ማንኛ ውንም ቆሻሻ በአግባቡ ተጠንቶ ወደ ተሠራ የቆሻሻ መጣያ ወስዶ መጣል ነው::

ከላይ በተጠቀሱት መንገዶች ቆሻሻን ከምንጩ ጀምሮ እስከሚወገድበት ስፍራ ድረስ የሚደረግ ክንውን፣ ቆሻሻን ከምንጩ እስከ መቀበሪያው የመቆጣጠር መርሆ ይባላል:: ይህንን መርሆ በመተግበር **የምናልመውን** ንጹህ አካባቢ መፍጠር **ፋይዳው** ብዙ ነውና ዛሬውኑ ለተግባር እንነሳ::

(ተፈጥሮ መጽሔት፣ የካቲት 1997፣ መሻሻል ተደርጎበት የቀረበ)

መልመጃዎች

ክፍል አንድ:- ንባብ

፩. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት እውነት ወይም ሀሰት በማለት መልሱ፤ ምክንያታችሁንም ከምንባቡ ውስጥ በመጥቀስ ግለፁ::

1. ቆሻሻን በመፍጠር በኩል ሁሉም ሰው የየራሱ ድርሻ አለው::
2. መርዛማ ኬሚካሎች ሳይሰባበሩ መቆየታቸው ጉዳቱ ወዲያው የሚታይና ወዲያው ሊወገድ የሚችል ነው::
3. ቆሻሻን በአግባቡ የመያዝ ሐላፊነት የከተማ ማዘጋጃ ቤቶች ነው::
4. የቆሻሻ አያያዝ አራት ደረጃዎች አሉት::
5. በንፁህ የአመራረት ሂደት መጠቀም ከኢንዱስትሪዎች ማምረት ጋር የተያየዘ ነው::

፪. የሚከተሉት ጥያቄዎች ከምንባቡ የወጡ ናቸው፡፡ በምንባቡ መሠረት ለእያንዳንዱ ጥያቄ ከቀረቡት አማራጭ መልሶች ትክክለኛውን ምረጡ፡፡

1. ቆሻሻን በሚመለከት ትክክል ያልሆነው የትኛው ነው?
   ሀ) ኢንዱስትሪዎች በሚያመርቱበት ጊዜ ቆሻሻ ይፈጠራል፡፡
   ለ) ቁርጥራጭ ወረቀቶች ንፁህ ይሁኑ እንጂ፣ የትም ቢጣሉ ቆሻሻ አይባሉም፡፡
   ሐ) ማንኛውም ቆሻሻ ሰውን ሊጎዳ ይችላል፡፡
   መ) ማጨቅና ማጣራት ሶስተኛው የቆሻሻ አያያዝ ደረጃ ነው፡፡

2. በአራት ደረጃዎች የሚካሄድ የቆሻሻ አያያዝ ---------- የቆሻሻ አያያዝ ይባላል፡፡
   ሀ) የተቀናጀ፣ ሐ) ንፁህ፣
   ለ) ፍትሀ፣ መ) የኢንዱስትሪ

3. በአግባቡ ያልተያዘ ቆሻሻ በሽታን እንዲሰራጭ የሚያደርገው በምንድን ነው?
   ሀ) መጥፎ ጠረን በማምጣት፣
   ለ) የአካባቢ እይታን በማበላሸት፣
   ሐ) የልዩ ልዩ ተዋህስያን መራቢያ በመሆን፣
   መ) ጠጣር ሆኖ ለብዙ ጊዜ በመቆየት፡፡

4. ጥቅም ላይ ሊውል የሚችለውን ነገር፣ ከቆሻሻ መለየት--------- ይባላል፡፡
   ሀ) ሀብትን እንዲያገግም ማድረግ፣ ሐ) ማጣራት፣
   ለ) ምርትን መልሶ መጠቀም፣ መ) ከብከባ ማፅዳት፣

5. ቆሻሻን በጥናት ወደ ተሰራ መጣያ ወስደን ከመጣላችን በፊት መከናወን ያለበት ተግባር የትኛው ነው?
   ሀ) በንፁህ የአመራረት ሂደት መጠቀም
   ለ) ሀብት እንዲያገግም ማድረግ
   ሐ) ማጨቅና ማጣራት
   መ) ሁሉም መልስ ናቸው

© MoE, FDRE Not to be reproduced

፪. ለሚከተሉት ቃላትና ሐረጋት በምንባቡ ውስጥ ያላቸውን አገባባዊ ፍች ስጡ፡፡ አገባባዊ ፍች ለመስጠት የተጠቀማችሁበትን ዘዴም ግለጹ፡፡

ተ.ቁ	ቃል	ፍች	ተ.ቁ	ቃል	ፍች
1	ተዝረክርኮ		6	የተቀናጀ	
2	በማይጋለጡበት		7	እንዲያገግም	
3	ሳቢያ		8	ማጨቅ	
4	የአካባቢ እይታ		9	የምናልመው	
5	ብክለት		10	ፋይዳ	

ክፍል ሁለት፡- ጽሕፈት

፩ ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ቃላቱ በዓረፍተነገሩ ውስጥ ያላቸውን አገባባዊ ፍች ጻፉ፡፡ አገባባዊ ፍቻቸውንም ከመዝገበ ቃላት ፍችዎቻቸው ጋር ልዩነት ያለውና የሌለው መሆኑን አነጻጽሩ፡፡

ምሳሌ፡- የተዘራው ጤፍ በቅሎ ይታያል፡፡

አገባባዊ ፍች - ቡቃያ ሆኖ፣

1. ጩቤዋ ከነአሮጌ አፎቷ ተሰቀለች፡፡
2. ብርድ፣ ፍርሐትና ድንጋጤ አሰፋን ሰለቁት፡፡
3. በጁ ገፋ ሲያደርገው፣ በሩ ሲከፈት ተንሳጠጠ፡፡
4. በረሃብ የተጠቃ ወገኑን ለመታደግ ቆርጦ ተነሳ፡፡
5. በጎቹን ከጉረኖ አውጥቶ እየነዳ ወደ ገበያ ሔደ፡፡

፪. ባነበባችሁት ጽሑፍ (ቆሻሻና አወጋገዱ) ውስጥ በዋናነት የተነሱ ጉዳዮችን በጽሑፍ አቅርቡ፡፡

፫. የሚከተሉትን ከምንባቡ የወጡ አባባሎች በራሣችሁ አባባል እንደገና ጻፉ፡፡

1. ማንኛውም የቆሻሻ አይነት እኛንና አካባቢን ሊጐዳ ይችላል፡፡
2. ሁላችንም ብንሆን በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ቆሻሻ ስለምንፈጥር…
3. አነስተኛ ቦታ እንዲይዝ አድርጐ ማጨቅና ጉዳቱ እንዲቀንስ ማጣራት፣
4. በአግባቡ ተጠንቶ ወደተሠራ የቆሻሻ መጣያ ወስዶ መጣል፡፡

© MoE, FDR
Not to be rep

5. አፈርን ወይም ውሃን በማይበክልበት ቦታና ሰዎችም በዚሁ ሳቢያ ለአደጋ በማይጋለጡበት ሁኔታ ማስወገድ አለብን፡፡

የቃላት መጥበቅና መላላት

በአማርኛ ቋንቋ አንዳንድ ቃላት ጠብቀውና ላልተው ሲነበቡ የተለያየ ፍች ይሰጣሉ፡፡ እንደነዚህ አይነት ቃላት በተናጠል ሲታዩ፣ የትኛውን ፍች እንደያዙ ወይም ጠብቀው ይሁን ላልተው እንደሚነበቡ ለመለየት ያስቸግራል፡፡ በዓረፍተነገር ውስጥ ሲገኙ ግን ይህንን ለመለየት ይቻላል፡፡ በአማርኛ ጠባቂ ድምፆች በአብዛኛው የሚገኙት በቃሉ መካከል ሲሆን አልፎ አልፎ በቃሉ መጨረሻ ላይም ይገኛሉ፡፡ በአማርኛ የቃል መጀመሪያ የሆነ ድምጽ አይጠብቅም፡፡

፬. የሚከተለውን ምሳሌ መሰረት በማድረግ የቀረቡት ቃላት በመጀመሪያ ጠብቀው፣ ቀጥሎም ላልተው ሲነበቡ (ሲባሉ) የሚሰጡትን ፍች ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ በምትሠሯቸው ዓረፍተነገሮች አመልክቱ፡፡

ምሳሌ፡- *<u>በራ</u> - መብራቱ በአስራ ሁለት ሰዓት <u>በራ</u>፡፡*

- መብረክ ራሱ <u>በራ</u> ስለሆነ፣ ኮፍያ ማድረግ ያዘወትራል፡፡

1	አጣና	6	አያት
2	ዋና	7	ጠላት
3	አካፋ	8	አስ
4	አባይ	9	አዳኝ
5	አላት	10	ሰባ

© MoE, FDRE Not to be reprinted

© MoE, FDR
Not to be rep

አስረጅ(ገላጭ) ድርሰት

አስረጅ ድርሰት ከድርሰት ዓይነቶች አንዱ ነው፡፡ የአንድን ነገር ምንነት፣ አገኛኘት፣ ባህሪያት፣ ዓይነት፣ መጠን፣ ቅርጽ፣ አሠራር፣ ጠቀሜታ፣ ጉዳት ወዘተ፣ የሚያብራራ የድርሰት ዓይነት ነው፡፡ አንድን ተፈጥሯዊ ወይም ሰው ሠራሽ ነገር አስመልክቶ ምንድን ነው? ምን ማለት ነው? የተሰራው ከምንድን ነው? እንዴት ተሠራ? እንዴት እንደዚህ ሊሆን ቻለ? ምን ጉዳት ወይም ጥቅም አለው? ወዘተ. በሚል ለሚቀርቡ ጥያቄዎች አጥጋቢ መልስ ለመስጠት የሚሞክር ድርሰት ነው፡፡

፳. ከላይ የተሰጠውን ማብራሪያ ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ስለ አካባቢያችሁ የሚያስረዳ አንድ አስረጅ ድርሰት ጻፉና ለክፍላችሁ በንባብ አሰሙ፡፡ ለመጻፍ በቅድሚያ ርዕስ ምረጡ፤ በመረጣችሁት ርዕስ ዙሪያ ምን ምን ጉዳዮች ሲነሱ እንደሚችሉ አስተዋፅኦ ንደፉ፡፡ ከዚያም በነደፋችሁት አስተዋፅኦ መሠረት ድርሰታችሁን ጻፉ፡፡ የጻፋችሁትን ለጓደኞቻችሁ በማሣየት፣ ማሻሻያ ሃሳብ ተቀበሉና ድርሰታችሁን እንደገና ጻፉ፡፡

ለክፍል ከማቅረባችሁ በፊት፡-

- ድርሰታችሁ ከሰዋስው፣ ከስርዓተነጥብ፣ ከሀሳብ ፍሰት ወዘተ አንጻር ያሉበትን ችግሮች እየተወያያችሁ ማስተካከላችሁን አረጋግጡ፡፡

፳፩. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በጽሑፍ መልሱ፡፡

1. በአካባቢያችሁ ጽዳትን በተመለከተ የሚታዩ ችግሮችን በዝርዝር ጽፋችሁ አቅርቡ፡፡
2. በአካባቢያችሁ የቆሻሻ አወጋገድ ስርዓት ምን መልክ እንዳለው የሚመለከታቸውን በማነጋገር ማስታወሻ ያዙና በራሳችሁ አባባል ጽፉችሁ ለክፍላችሁ አንብቡ፡፡

፯. ያነበባችሁት ጽሑፍ (ምንባቡ) ምን ዓይነት ጽሑፍ ነው? መልሳችሁን በምክንያት አስደግፋችሁ ግለጹ፡፡

ክፍል ሶስት፡- ንግግር

፩. የአካባቢ እንክብንቤን አስዚያም ሌሎች አካባቢያዊ ጉዳዮችን አስመልክቶ የሚደረጉ ውይይቶችን፣ ማብራሪያዎችንና ገለጻዎችን፣ አዳምጣችሁ በማስታወሻ በመያዝ በራሳችሁ አባባል በጽሑፍ አዘጋጁ፡፡ በጽሑፍ ያዘጋጃችሁትንም ለክፍላችሁ በንግግር አቅርቡ፡፡

፪. በቀዳሚ ምዕራፎች ስለማስታወሻ አያያዝ የተማራችሁትን መነሻ በማድረግ፣ ከንግግር ማስታወሻ የሚይዝ ሰው ማድረግ ያለበትንና የሌለበትን ጉዳዮች በሰንጠረዥ አዘጋጁና በቃል አቅርቡ፡፡

ምሳሌ፡-

ማድረግ ያለበት	ማድረግ የሌለበት
በጥሞና ማዳመጥ	እያዳመጡ ሌላ ሥራ መሥራት

ጭውውት

ጭውውት ሁለት ወይም ከዚህ በላይ የሆኑ ሰዎች እርስ በእርስ የሚያካሂዱት ውይይት ነው፡፡ በጭውውት አንዱ ከሌላው የችግሩን መፍቻ ሀሳብ ያገኝበታል፤ ልምድ ይጋራበታል፡፡ በጭውውት ጊዜ የእርስ በእርስ መደማመጥና መከባበር ይታያል፡፡ ጭውውት ቀልዶች የሚታከሉበትና ዘና ብሎ የሚካሔድ ነው፡፡

፫. በክፍላችሁ ውስጥ እንደ ፍላጎታችሁ በጥንድ በጥንድ ተሰባሰቡና በመረጣችሁት ጉዳይ ላይ ጭውውት አድርጉ፡፡ ስትጨርሱም ጭውውት ያደረጋችሁበትን ጉዳይና የጨበጣችሁትን ግንዛቤ ለክፍላችሁ አሳውቁ፡፡

፬. የተለያዩ ቡድናችን በመመስረት፣ ከየቡድናችሁ ተከራካሪዎች ምረጡ፤ ከዚያም መምህራችሁ ከሚሰጧችሁ የመከራከሪያ ርዕሶች መካከል አንዱን በመውሰድ ቡድናችሁን ወክለው ለሚከራከሩት፣ የመከራከሪያ ሀሳቦች ስጧቸውና መመሪያን የተከተለ ክርክር አካሂዱ፡፡ በክርክሩ ሒደትም የቡድናችሁን አቋም የሚያንጸባርቅ የማዳበሪያ ሃሳብ ስጡ፡፡

© MoE, FDRE Not to be reproduced

ስክርክሩ የሚከተሉትን ነጥቦች አስታውሱ

- በቂ ዝግጅት ማድረግ፣
- ዳኞችን መምረጥ፣
- በርዕሱ ላይ ያተኮሩ ፍሬ ነገሮችን ብቻ መናገር፣
- ለተቃዋሚ ሀሳብ በማስረጃ የተደገፈ ትክክለኛ መልስ መስጠት፣

ክፍል አራት:- ሰዋስው

፩. ቀጥሎ የቃል ክፍሎቻቸው የተገለጹ ቃላት ቀርበዋል:: ቃላቱን በዓረፍተነገር ውስጥ በትክክለኛ ቦታቸው ተጠቅማችሁ አሳዩ:: ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ በመተራረም ዓረፍተነገሮቻችሁን አሻሽሉና አቅርቡ::

ምሳሌ - ነገረኛ (ቅፅል) - ነገረኛ ሰው አይግጠማችሁ::

1.	በሬ (ስም)	6	ፈጣን (ቅፅል)
2.	ደግ (ቅፅል)	7	ቶሎ (ተውሳከ ግሥ)
3.	ተጫወተ (ግሥ)	8	ወደ (መስተዋድድ)
4.	ደን (ስም)	9	አሠረ (ግሥ)
5.	ስለ (መስተዋድድ)	10	ክፉኛ (ተውሳከ ግሥ)

፪. በቅንፍ ውስጥ ያሉትን ግሶች በምሳሌው መሰረት ለክፍት ቦታዎች በሚስማማ መልክ በመቀየር (ሌሎች ግሶች በመመስረት) ዓርፍተነገሮችን አሟሉ::

ምሳሌ:- ህጻኑ ልጅ ልብሱን በእናቱ (አጠበ) :: መልስ:- <u>አሳጠበ</u>

1. ህብረተሰቡ ወንጀለኛውን ለፖሊስ በመጠቆም (አሠረ) ___________::
2. የስፖርት ልብሱን ለብሶ ዱብ ዱብ በማለት ሰውነቱን (አሞቀ)____::
3. ደረቅ እንጨት ሰበሰበና ክብሪት ተጠቅሞ፣ እሳቱን (አቃጠለ)____::
4. ሀገር ጎብኚው ያለ ፈቃድ አውሬ (ገደለኮ)__________ብሎ ተከራከረ::
5. የቆሻሻ መጣያ ጉድጓድ በሠራተኛ (ቆፈርኩ)_______________::

© MoE, FDRE Not to be reprinted

፫. ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ ጠብቀውና ሳልተው ሲነበቡ የተለያዩ ፍችዎች የሚሰጡ ቃላትን ሰብስቡና ፍችዎቻቸውን በዓረፍተነገር አሳዩ።

ክፍል አምስት፡- ስነ-ጽሑፍ

፩. ከሚከተሉት በአንደኛው ላይ የሚያተኩሩ ምሳሌያዊ ንግግሮችን አሰባስባችሁ አቅርቡ።

ምሳሌ፡- የመተባበርን አስፈላጊነት የሚያስተምሩ፣

- ድር ቢያብር አንበሳ ያስር።
- አንድ አይነድ ፣ አንድ አይፈርድ።
- በአንድ እጅ አይጨበጨብም።
- ሀምሳ ሎሚ ለአንድ ሰው ሸክሙ፣ ለሃምሳ ሰው ጌጡ ነው።

1. ሰነፍን የሚወቅሱ ታታሪን የሚያሞግሱ፣
2. የችኮላን ጎጂነት፣ የማስተዋልን ጠቃሚነት የሚያመለክቱ፣
3. ጀግንነትን የሚያሞግሱ፣ ፈሪነትን የሚነቅፉ፣
4. አስነዋሪ ባህርያትን የሚቃወሙ፣ መልካም ስነ ምግባርን የሚደግፉ፣
5. የመጠንቀቅን አስፈላጊነት የሚመክሩ፣
6. ርህራሔንና ይቅርታ ማድረግን የሚያበረታቱ፣

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

ማጠቃለያ

በምዕራፍ ሰባት ስር የቀረበው ትምህርት አካባቢን በሚያመለክቱ ጉዳዮች ላይ ሀሳብ መስጠትን፣ ከንግግርና ጽሑፍ ማስታወሻ መያዝን፣ መመሪያን ተከትሎ ክርክር ማካሔድን፣ ጭውውት ማድረግን፣ አስተዋጽኦ ነድፎ አስረጅ ድርሰት መጻፍን ያጠቃልላል፡፡

ክፍል አንድ አንብቦ ከመረዳት ጋር ቆሻሻ እንዴት እንደሚፈጠር፣ የሚያስከትለው ጉዳትና አራቱን የአያያዝ መንገዶች አይተናል፡፡ የተለያዩ ቃላትን አገባባዊ ፍችዎችም ተመልክተናል፡፡

በክፍል ሁለት ላይ ጠብቀውና ሳልተው ሲነበቡ የተለያዩ ፍችዎችን ስለሚሰጡ የአማርኛ ቃላት አንስተናል፡፡ እንደነዚህ አይነት ቃላት በተናጠል የትኛውን ፍቻቸውን እንደያዙ ለመለየት እንደማይቻል አስተውለናል፡፡ መልመጃዎችን ሠርተናል፡፡ አስረጅ ድርሰት የአንድን ነገር ምንነት፣ አይነት አሠራር፣ ባህርይ ወዘተ የሚያብራራ የድርሰት አይነት መሆኑንና ይህ ድርሰት አንድን ነገር፣ ምንድን ነው? ምን ማለት ነው? እንዴት ተገኘ ወዘተ. ለሚሉ ጥያቄዎች መልስ እንደሚሰጥ ተብራርቷል፡፡ አስረጅ ድርሰትንም ሆነ ሌሎች የድርሰት ዓይነቶችን ለመጻፍ በቅድሚያ አስተዋጽኦ ማዘጋጀት አስፈላጊ እንደሆነም ተገንዝበናል፡፡

በክፍል ሶስት ውይይቶችንና ገለጻዎችን ወዘተ. አዳምጦ ማስታወሻ በመያዝ በራስ አባባል በጽሑፍ ማዘጋጀትና በንግግር ማቅረብን ተለማምደናል፡፡ ጭውውት ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ሰዎች እርስ በእርስ የሚያካሔዱት ውይይት መሆኑንና አንዱ ከሌላው ሰው ሀሳብ የሚያገኝበት፣ ልምድ የሚጋራበት፣ በቀልዶችና ጨዋታዎች የታጀበ እንደሆነም ተመልክተናል፡፡ የክርክር ስርዓትን በመከተልም ተከራክረናል፡፡

በአራተኛው ክፍል፣ ስለ ቃል ክፍሎች አንስተናል፡፡ በየቃል ክፍሉ የተመደቡ ቃላትን በዐረፍተነገር ውስጥ ተጠቅመናል፡፡ ከግስ ግሶችን በመመስረትም በዐረፍተነገር ማስገባትን ተለማምደናል፡፡

በክፍል አምስት ላይም ምሳሌያዊ ንግግሮችን የሚመለከቱ መልመጃዎችን ሠርተናል፡፡

© MoE, FDRE Not to be reproduced

© MoE, FDRE Not to be republished

የክለሳ ጥያቄዎች

1. አካባቢያችሁን በተመለከተ የሚታዩ ችግሮችን ወይም በጎ ነገሮችን አስመልክቶ ምን ግንዘቤ እንደ ጨበጣችሁ ግለፁ።
2. ከዚህ በታች የቀረቡት ቃላት ጠብቀውና ላልተው ሲነበቡ የሚሰጡትን ፍች በዐረፍተነገር ውስጥ አሳዩ።
   - ሀ) ይመራል
   - ለ) እንሥራ
   - ሐ) ቀና
   - መ) ገና
   - ሠ) መጋዝ
3. በዐረፍተነገሮች ውስጥ የተሰመረባቸው ቃላት ከየትኛው የቃል ክፍል እንደሚመደቡ ግለጹ።
   - ሀ) አበበ <u>ኃበዝ</u> ተማሪ ነው።
   - ለ) <u>የተናደደ</u> ሰው አደጋ ሊያደርስ ይችላል።
   - ሐ) ሐኪሙ <u>ለ</u>ሥራ <u>ወደ</u> ገጠር ሔደ።
   - መ) አውሮፕላኗ <u>እየበረረች</u> ሔደች።
   - ሠ) የችኮላ <u>ሥራ</u> አያስተማምንም።
4. አንድን ድርሰት ለመጻፍ በቅድሚያ አስተዋፅኦ ማዘጋጀት ምን ጥቅም ያስገኛል?
5. አስረጅ ድርሰት ምላሽ የሚሰጣቸው ጥያቄዎች ምን ምን የሚሉ ናቸው?

የግንዛቤ ማመሳከሪያ ቅጽ

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ ሰባት የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተገነዘባችሁት የምታመሳክሩበት ሰንጠረዥ ቀርቧል:: በዚሁ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመገንዘባችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ(✓)፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?)፣ ሙሉ በሙሉ ካልተገነዘባችሁ ደግሞ የ(x) ምልክት በማድረግ ሰንጠረዡን አሟሉ::

ተ.ቁ	የማመሳከሪያ ነጥቦች	✓	?	x
1.	ለቃላት አገባባዊና ቀጥተኛ ፍች ሰጥቻለሁ::			
2.	ቃላት ጠብቀውና ሳልተው ሲነበቡ የተለያዩ ፍችዎች እንዳሏቸው ተገንዝቤያለሁ::			
3.	ከግስ ግሶችን በመመስረት በዓረፍተነገር ውስጥ በትክክለኛ ቦታቸው ማስገባት እችላለሁ::			
4.	አንብቤና አዳምጬ ዋና ዋና ሐሳቦችን በራሴ አባባል መጻፍ እችላለሁ::			
5.	በመመሪያው ተመርቼ ክርክር ማካሔድ እችላለሁ::			
6.	አስተዋፅኦ ነድፌ አስረጅ /ገላጭ/ ድርሰት መፃፍ እችላለሁ::			

፪. ከዚህ በላይ በሰንጠረዡ የ(?) እና የ(x) ምልክቶችን ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትረዷቸው ድረስ፣ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ::

© MoE, FDRE Not to be republished